

encara en documents de 1190 i 1372 (*InvLC*, s. v.).

S'oposa al *vi de refol*, que suposo devia ser vi obtingut per un segon trepig del most ja premut (fr. *fouler: re-foll*): «los deu donar lo Sr. Rey --- en temps de venemes un mahalal de *vin prim*, e mahalal de *refol*» (RLR xxxii, 414); i no acabaríem aquí, perquè encara trobem «unum mesayal *vini primis*» en l'any 1329 (*InvLC*, s. v. *mallal*). No era privatiu del ross, car el tenim en un doc. de la SdUrg. de 1400: «un vexel on havia entorn de 6 somades de *vin prim*» (BABL vi, 477). Coromines ho va usar en un escrit imitant el parlar alt-empordanès.

Podem ara arrenjar alfabèticament les aplicacions en què no es tracta encara de l'acc. moderna 'contrari de gras o gruiut'.

Aigües primes anomenen els raiers pallaresos les que porta la Noguera a l'estiu, quan tant han minvat les neus i alluvisions (Rialb, 1959). Una font que té *aigo mol prima* 'escassa' mall. (Son Cervera, 1964). *Prim i esbandit* (A. Galí, en Maldà, *Coll. B. V.*, 45), veg. *esbandir*.

Arena prima: «negú teuler no gaus mesclar --- sinó argila pura, exceptat, al motle, arena *prima*, per levar» Perpinyà c. 1284 (RLR iv, 363); «la arena molt *prima*, que relueix: mica», OPou (*TbPu.*, 6).

Prima barba 'pèl moixí': «los llavis --- lo lloc on està la barba: mentum; la barba ---; la *prima barba*: pubes, lanugo», OPou (*TbPu.*, 247).

Cuiro prim 'fi': «la pintura --- sobre cuyro *prim*, negre, posada», JoMartorell (Ag. iii, 189).

Prim hereter 'primogènit': «Bernat, *prim hereter* de Sante Colome» a. 1356, *Cart. d'Ossau* (93.3f.).

Herba prima, V. *herba*.

Obra prima: «Teuler --- no gaus mesclar o tenir *obra prima* ab *obra grossa*» c. 1284, Perpinyà (RLR iv, 362). Però no s'ha dit solament d'*obra de terrissa* o de fènyer o pastar, sinó també a la de cuiro: «si per un ràvec --- a s' --- hortolà l'ha gratificat amb cent duros, çquè no donaria el Rei a un mestre d'*obra prima*, com jo, que li regalés un parei de sabates fines?», rondalla menorquina (Camps Merc., *Folk.* ii, 20).

Roba i vestir: «Esta priora / --- / ceptre real / té e corona / --- / vist *primes* teles, / roba daurada, / de vays forrada / la cortapisa», JRoig (*Spill*, 11826); «veé entre tots passar una fembra vestida de vestedures de fembra de bordell, e aquelles vestedures eren tan *primes* que li parien les carns», *Eximplis* (recull Aguiló), on el sentit és doncs 'transparent, fi', no precisament 'sense gruiú'; menys encara en: «astores blanc<h>es, *primes*, de València e de Múrcia» altres d'això 1243, 1295, *InvLC*, on n'hi ha també d'«una meala de *lli prim* i *filadís prim*» ross. 1284 (RLR iv, 372). «Pensar poreu si és cosa conivent / --- / qu'un cuquinàs port calces de valor, / o un llort que vol lo savi contrafer, / un grosseràs volent *prim* lavor fer / ---; / donar se deu a quiscú son mester: / la joya al hom y la glan al porcell», Pere Serafi, S. xvi.

Pl. substantivat per a una mena de farina: «farina mijana --- los *prims* o tridell o mijans: secundarium,

furfures minutiores», «pa de fleca --- pa de ros o de *prims* o mijans: panis secundarius; pa de farina sens passar ---», OPou (*TbPu.*, 217, 196); eiv. «*prims*: moyelo; *pa de prims*; pan bazo», PzCabr. [1387, *AlcM*, § 2]. «Los que anau perduts / damunt de la terra, / si és que menjau pa / lo menjau ben negre: / lo menjau de *prims*, / que és pa de galera, / lo menjau de glans, / que és menjar de bèsties», Verdaguier (cf. Carner, *Prosa d'Exili*, 209).

Materialitzant més la idea de 'cosa fina', *prim* ha acabat per ser la principal expressió catalana de la idea de cosa no gruixuda: fr. *mince*, cast. *delgado*, angl. *thin*, al. *dünn*. Així ho trobem ja, de vegades, des del S. xiii, i sovint des del xiv; alguna vegada en Cerverí: «per un *prim* fil - passam en glòria, / e vey fallir - ab gros e fat engeyn», si bé en el mateix poema també l'ha usat en el sentit antic de 'fi, subtil': «Obra subtil - *prim* e trasfòria / volgra polir, - si agües *prim* engeyn» (42/87, vv. 7, 1, 2). «Set donzelles fort endreçades / e d'ornaments ric arreades / --- / e jats que fossen assats *primes* / per llur cos, e ben compassades, / semblà-m que fossen avançades, / segons llurs cares, de molts anys», BMetge (*Fortuna*, *NCl.* x, 81.6); doncs, com les *falses primes* que troba Bladé Desumvila a la seva Ribera de l'Ebre, de cos esvelt però revingudes allà on cal.

«Nós erem fort *prim* vestits, per la calor de l'estiu», *Crònica* de Pere III, el Cerimoniós (ed. Bof. iii, 13); «*crosta* és molt *prima*» (Ant. Canals, *Sèneca*, 579); «les postz grosses e *primes* que exiran del dit bosc», doc. ross. de 1366 (i algun altre allí d'una mica posterior, aplicat a fustes i rajoles), *InvLC*; «se ajunten los nirvis, lligadures y tels, en partícules *primetes*: estes partícules són les que dihuen *tendon*, *-donis*», OPou (*TbPu.*, 267); «que festejo 'l fadrinet més galan d'aquesta terra: / és un jove alt y *prim* - té la condició alegre, / té los cabeyls llars y *prims*, - li arriben a mitja esquena», MilàF (*Romlo.*, 366.5, reco. pel barceloní Buxó); en la Manescalía de c. 1400, B. N. P., 215: el cavall ha de tenir el coll i el *cap prim*, veg. la cita infra, sobre *aprimar*.

Avui, si no m'enganyo, amb aquesta acc. és d'ús general a tot el domini lingüístic: des de les Illes («delgado» eiv., PzCabr.), fins a l'extrem NO.: «*lu prim de la cama*» 'el turmell' Tavascan de Cardós, 1934; *prim* 'afilat' el tall d'una eina (el contrari de *rejo*) 'gruiut' a la V. de Boí (Taüll, 1953); *prim* 'envà o paret prima' a Morella. «*Primo* = cast. *delgado*» a Benasc (Ferraz, 89); aplicat a un totxo, 1965; i era ja antic en arag.: oposat a *groso* en els *Furs* aragonesos de c. 1350, i en inv. arag. de 1373; i tres exemples, en un de 1497 (BRAE ii, 86, 87, 89; iv, 347; RFE xxii, 142). Pel Nord també es desbordava del nostre domini, car reapareix *prim* «dünn, fein» cap a Lió i altres patuesos francesos, Wartburg (ZRPb. lv, 512).

Substantivat, el *prim* s'oposa al *dintre* a les grans xarxes de pescar empordaneses (L'Escala, 1937). *Uns prims* vol dir 'uns baixos' vora la costa d'Eivissa (també en diuen *un baix*, La Peña d'Eiv., 1963). Construït adverbialment en moltes combinacions (V. infra